

ניהול איכות כוללת למוצרי חומר-ריבוי וצמחים

**עמוס לידרור, שלמה יוסף,
יגאל סלקינדר, משה דב,**
המכון להנדסה חקלאית, מינהל
המחקר החקלאי

בוא ותיאור הבעיה

שינויים מהותיים מתפרסמים בתקנות הקהילה האירופית ליבוא מוצרים העוסקות בהגנת הצומח. התקנות מחייבות לייצר חומרי ריבוי וצמחים ליצוא - בגישה החדשה, דומה לנדרש בסדרת התקנים ISO 9000, שתורגמה לעברית בידי מכון התקנים הישראלי לסדרת התקנים ת"י 2000. יש צורך לפתח דרכי ייצור חדשות בהתאם להנחיות החדשות של הקהילה האירופית לגבי יבוא חומר צמחי. התקנות כוללות הגדרת מערכת איכות, מדיניות איכות, ניהול איכות, טבלאות איכות ועוד (מונחים אלה מוגדרים בת"י 1432, 1990). כמו כן, להכין נהלים ואמצעי הדרכה לייצור בתנאי גידול מתאימים הכוללים את לולאת האיכות בשלמותה.

היצוא החקלאי הישראלי חייב להיות מוכן להתמודדות על-פי חוקי משחק חדשים. המשק המסחרי העולמי

עובר מהפכה תעשייתית שנייה: מהפכת האיכות. מערכות "ניהול איכות כוללת" ו"אבטחת איכות", שמטרתן ליצור כלים להשגחה ושליטה ניהולית המחייבות את כל המעורבים בתהליכי ייצור באחריות על האיכות - מיושמות אך לעתים

רחוקות בייצור מוצרים חקלאיים טריים. זו סוחפת אחריה את מערכי הפעילויות המשקיות, כולל ענפי ייצור, שירותים, תחבורה, בנקאות, ביטוח, אספקה, תחזוקה וחקלאות. הנטייה להטמעת "האיכות הכוללת" ניכרת היטב בענפי הייצור. התהליך הוא כלל-עולמי, וחקלאות ישראל חייבת להשתלב בו, שאם לא כן תיפלט ממערך הסחר העולמי. לפי תפיסה זו, הלקוח הוא במרכז המערכת, ורוכש מוצרים רק מספקים העומדים בדרישות המוכתבות על-ידי התקנים הבין-לאומיים בגישה החדשה. יש צורך לעבור תהליך מייגע לחינוך ולהדרכה של כל העוסקים בתהליך הייצור החקלאי של חומרי ריבוי צמחי.

מטרות המו"פ בתחום זה

המטרות הן - לפתח ולהתאים את גישת "ניהול איכות כוללת" ואת תקני הקהילה האירופית - בייצור צמחי נוי, שתילי ירקות ושתילי עצי-פרי ליצוא. ליישם טכניקות "אבטחת איכות" בהתאם לנהלי הקהילה האירופית. התאמה לשיטות רישום ותיעוד, תברואה וחיטוי, ביקורת חיצונית, בדיקות מעבדה וכל שאר הפעולות הנדרשות להרחבת היצוא לשוקי חו"ל, פעולות שיאפשרו יצוא לאירופה בשנים הקרובות. הכנת תיק "ניהול איכות כוללת" והפעלתו למעשה, כדוגמה להכנה ויישום למוצרי חומר-ריבוי חקלאיים.

ההתפתחויות בתחום זה

בתחילת שנת 1993 נכנסו

לתוקפן התקנות המאפשרות תנועת תוצרת חקלאית בין מדינות הקהילה האירופית בלא מגבלה של גבולות. היתר יבוא תוצרת חקלאית מישראל, המוגדרת כאחת מהארצות ה"שלישיות", מותנה בהכרה מטעם הקהילה בגוף פיקוח רשמי לפי התקנות בנושאי הגנת הצומח ותקני ISO 9000, או לחילופין (זמנית) - בבדיקת התוצרת עם הגעתה לשטח הקהילה. חלק ניכר מתקנות הגנת הצומח תקף מתחילת שנת 1993, והמשכן מתפרסם באופן שוטף. ענף ייצור חומר-הריבוי הצמחי ושתילים הוא אחד המעטים בייצור החקלאי שהוא בתאוצת פיתוח, וצפוי לו עתיד של יצוא רווחי בהיקף ניכר. היקף הייצור בו בארץ כיום עולה על 100 מיליון ש"ח, כולל ייצור ליצוא. בלא תכנון ושינוי יסודי של מערכת הגידול והייצור על פי דרישות הקהילה האירופית - צפויה הפסקה של אישור האגף להגנת הצומח ליצוא חומר-ריבוי צמחי לאירופה. עמידה בתקנות החדשות תפתח גם את השוק האמריקאי והיפאני, ליצוא בכמה מיליוני דולרים בשנה.

תקנות הקהילה האירופית בתחום הגנת הצומח מתקרבות במשמעותן לתקנות ISO 9000, ואלו דומות לעקרונות תפיסת "ניהול איכות כוללת".

ספרות

גרנות מ. (1992): מדדים בניהול כולל לאיכות (TQM). מאמרים

המשך מעמוד 2

ותקצירים, הכינוס הבינלאומי
התשיעי של האיגוד הישראלי
לאבטחת איכות, ISAS, ירושלים:
305 - 312.

מכון התקנים הישראלי (1990):
מדריך לתקני ניהול איכות והבטחת

איכות - הנחיות לבחירה ולשימוש.
ת"י 2000 (ISO 9000). מתוך אוגדני
תקנים בנושא איכות בהוצאת מת"י
(1990 - 1992).

מכון התקנים הישראלי (1990):
איכות - הגדרת מונחים. ת"י 1432

(ISO 8402). מתוך הנ"ל.
משרד החקלאות, האגף להגנת
הצומח ולביקורת (1993): תקנות
הקהילייה האירופית העוסקות
בנושא הגנת הצומח. תורגם ונערך
ע"י צפורה פליישר, הוצאה מיוחדת.